

Menneskets forhold til andre dyr og kost – et ideologisk og eksistentielt perspektiv

Skrevet af: XXX

Vejleder: Vanessa Sonne-Ragans

Illustration af XXX

Abstract

As vegetarian and vegan lifestyles are becoming almost inevitable to come across, it seems more relevant than ever to investigate. But veganism and vegetarianism are more than diets, they are ideologies involving ethics and morality that determine your lifestyle. The choice of lifestyle is so profound in an individual's understanding of themselves that it has existential relevance.

Viewing them as ideologies calls for an opposing construct of an ideology that involves eating meat: carnism. The purpose of this study is to examine the mechanisms of carnism, specifically using social psychologist Melanie Joy, and to examine the belief system underneath this conceptualization of carnism as an ideology. Drawing on the work of existential psychiatrist and professor Irvin Yalom, the paper also sets out to understand how some individuals find meaning in the opposing ideologies veganism and vegetarianism.

The study finds that carnism is an ideology that draws on both individual psychological mechanisms and societal discourse in the legitimization of killing and eating other animals. It also concludes that the theory of Melanie Joy in the conceptualization of carnism argues against the human existence as something superior to and opposed to other animals, a human-animal hierarchy and binary called speciesism. The study also finds that individuals may find different kinds of meaning in the opposing ideologies involving animal ethics and the avoidance of death of other animals.

The investigated field of study leads to a discussion of the individual's degree of free will to choose their own lifestyle. Finally, the paper calls on perspectives to a rethinking of the subject-object opposition in relation to the human scientist as superior when examining the world including actors like other animals.

Indholdsfortegnelse

DEL 1	4
Introduktion	4
Problemformulering	5
Udvidet problemformulering	5
Begrebsafklaring	6
Litteratursøgning	7
Videnskabsteoretisk afsæt	8
Analysemetode	10
Opgavens dele	10
DEL 2	12
Carnisme-teorien	12
Ideologi og diskurs	13
Det relationelle og interaktionen	14
Psychic numbing	16
De eksistentielle grundvilkår og veg*isme	18
Det meningssøgende menneske	18
Konfrontationen med døden	20
Diskussion af individets frihed eller determination	22
Værensglemsel og værensbesindelse	23
Det autentiske	24
Struktur	25
Konklusion	26
DEL 3	26
Kritik	26
Perspektivering	28
Litteraturliste	30
Supplerende litteratur	31

DEL 1

Introduktion

Vegetarisme og veganisme er fænomener, der ses i større og større udbredelse. Hver fjerde dansker har i dag en kødfri dag om ugen, og Dansk Vegetarisk Forening (DVF) har ligeledes mere end fordoblet antal medlemmer på blot to år (Flach, 2018). I det politiske hjørne ses dette fænomen i form af, at Sundhedsstyrelsen for nylig har aflivet en skrøne ved at meddele, at der ikke er nogen problemer med vegetarisk kost til små børn (Ertmann, 2018). DVF arbejder desuden for et borgerforslag om et 100% plantebaseret måltid, tilbudt af alle offentlige køkkener (DVF's hjemmeside). Den plantebaserede livsstil kan derfor ses som en ny bevægelse i nutidens samfund, der indeholder en række interessante aspekter.

Jeg vil undersøge, hvordan vegetarisme og veganisme kan forstås som meningsskabende for individet, der vælger en af disse livsstile. Hertil ønsker jeg at undersøge carnismen som en ideologisk tankegang, der står i modsætning til vegetarismen og veganismen, og hvilke psykologiske mekanismer, der i så fald ligger bag. Jeg ønsker desuden at undersøge, i hvor høj grad individet er determineret eller frit til at vælge enten vegansk, vegetarisk eller carnistisk ideologi.

Til det formål inddrages Critical Animal Studies (CAS), der bruges til at problematisere menneske-dyr-forholdet i carnisme-ideologien. Menneske-dyr-forholdet behandles gennem en analyse af de psykologiske mekanismer, der ligger til grund for carnismen som ideologi og levevis.

Valget af en vegetarisk eller vegansk livsstil er så gennemgribende for individet i dets forståelse af det selv (Rosenfeld, 2019; Rothgerber, 2014), at det kan siges at have eksistentiel relevans. Til at undersøge det meningsskabende for individet i valget af enten vegansk eller vegetarisk livsstil inddrages eksistentiel teori, der kan bidrage med en vinkel på individet som meningssøgende og aktivt i forhold til erkendelse af døden og dermed dets livsvalg.

Valget om at leve vegetarisk eller vegansk kan bl.a. være af dyreetiske-, sundhedsmæssige- eller miljømæssige årsager (Rosenfeld, 2018, s. 126; Weitzenfeld & Joy, 2014, s. 24). Gennem mit litteraturvalg har jeg således valgt at fokusere på den dyreetiske årsag til vegetarisk eller vegansk livsstil, om end jeg anerkender, at individer kan have flere årsager. Det dyreetiske aspekt og menneske-dyr-forholdet er ligeledes afgrænset til en vestlig, industrialiseret kontekst.

Problemformulering

Hvordan kan vegetarisme og veganisme anses som modsatte ideologier til carnismen, og hvordan kan de forstås som meningsskabende for individet?

1. Hvorledes kan Melanie Joys carnismeteori og dertilhørende begrebsapparat informere om individets forhold til andre dyr samt kost?
2. Hvilket trossystem er indbygget i den udlægning af menneske-dyr-forholdet, CAS står for?
3. Hvilke eksistentielle indsigter kan Irvin Yaloms begreber død og meningsløshed bidrage med i forståelsen af vegetarisme og veganisme?
4. Hvordan kan hhv. Melanie Joys carnismeteori og Irvin Yaloms eksistentielle teori informere om valget om at leve vegansk, vegetarisk eller carnistisk ud fra grundlagsproblemet fri vilje versus determination?

Udvidet problemformulering

Ifølge CAS lever vi i det antropocæne, hvor mennesket er set som alt andet overlegent og har intrinsisk værdi i modsætning til andre dyr, planter og ressourcer, der udnyttes til menneskets fordel (Weitzenfeld & Joy, 2014). Mennesket som andre dyr overlegent kaldes specisisme og dækker over det binære forhold mellem menneske og andre dyr samt den hierakiske inddeling heraf, hvor mennesket er placeret øverst og derefter andre dyr i den rækkefølge, de besidder egenskaber, som mennesket har defineret som værdifulde (Weitzenfeld & Joy, 2014, ss. 3-5). Carnismen ses inden for CAS som en sub-ideologi af specisisme, der bl.a. inddeler andre dyr i kategorierne "spiselige" og "ikke-spiselige" (Weitzenfeld & Joy, 2014, s. 21), mens en vegansk eller vegetarisk praksis er en måde at udfordre specisismen på (s. 4). Carnismen har ikke tidligere har været navngivet og konceptualiseret, hvorved det ifølge CAS bl.a. er usynligt og bliver benægtet som system (Joy, 2010, s. 40; Weitzenfeld & Joy, 2014, s. 22). Jf. andet underspørgsmål undersøger jeg, idet jeg undersøger carnismen, også det trossystem og begrebsapparat, der er indbygget i CAS, i dets konceptualisering af carnismen og menneske-dyr-forholdet.

Angsten for meningsløsheden som et eksistentielt grundvilkår bliver relevant, idet mennesket er et meningssøgende væsen, der har brug for mål, værdier og idealer. Dette værende fx værdier i forhold til andre dyr, hvorfor jeg vil analysere, hvordan det kan være meningsskabende for individet, der vælger en vegetarisk eller vegansk livsstil. Døden føjer dimensioner til meningsspørgsmålet; jeg vil

belyse videnskabeligt i min analyse, at frygten for dyrenes død kan være en forgrening af menneskets primære dødsangst, som veganere og vegetarer dermed forsøger at forsvare sig mod.

Begrebsafklaring

Selvom definitionerne varierer (Rosenfeld, 2018), defineres ideologierne i denne undersøgelse således: veganisme udelukker alt animalsk, vegetarisme udelukker kød og biprodukter fra slagtning, mens carnisme inkluderer animalske produkter i ens livsstil. Carnisme adskiller sig dermed fra canivore og omnivore, da disse termer kun dækker over biologiske konstruktioner og ikke egentlige filosofiske valg (Joy, 2010, s. 30). Jeg vil bruge disse afgrænsede begrebsdefinitioner for ideologierne og se dem som separate kategorier, om end jeg erkender, at de i praksis kan ses som et kontinuum i forhold til, hvor meget eller lidt animalsk, individet inkluderer i sin livsstil.

Meget litteratur beskæftiger sig med enten veganisme eller vegetarisme eller de to som en samlet retning, om end der er forskelle mellem de to (Rosenfeldt, 2019, s. 40). Joy (2010) bruger begrebet vegetarisme men skriver også om malkekøer og taler herigennem for en vegansk ideologi, ligesom Weitzenfeld og Joy (2014, eg. s. 22). Grundet denne spændvidde og for at undgå uoverensstemmelser, vil jeg med inspiration fra Rosenfeldt (2019) også benytte termen veg*isme (vegetarisme og veganisme), samt veg*r (vegetar og veganer) og veg*sk (vegetarisk og vegansk). Betegnelserne dækker derfor over nogle overordnede etiske og miljømæssige overbevisninger, som kan knyttes til begge retninger.

Ideologisk set menes der med en dyreetiske årsag til veg*isme, at man ikke ønsker dyrenes død. Ved ikke at efterspørge kød gennem vores forbrug vil udbuddet falde, idet der skal produceres mindre til at efterkomme efterspørgslen. Dermed vil færre dyr dø jo flere, der vælger en veg*sk kost (Joy, 2010, s. 111-112).

Grundlagsproblemet fri vilje versus determination henviser til, i hvor høj grad der er faktorer, fx indre, sociale eller samfundsmæssige, der bestemmer individets handlemuligheder, her i forhold til veg*sk eller carnistisk kost, eller individet er frit til selv at vælge.

Jeg vil bevidst bruge betegnelsen ”andre dyr” om ikke-menneskelige-dyr, i et forsøg på at være tro mod carnismeteorien og anti-specisismen, ved at sidestille mennesker som dyr.

"Livsstil" vil til tider blive brugt om de tre ideologier, da de er så gennemgribende for individet, at det er en del af individets identitet og dermed skaber, hvordan individet forstår, hvem de selv er, og hvordan de kommunikerer dette til andre (Rosenfeld, 2019; Rothgerber, 2014).

Litteratursøgning

Min egen interesse i emnet veg*isme og carnismen, skabte en nysgerrighed i forhold til de grundlæggende værdier, der ligger bag disse livsstile og valget om at skifte. En interesse i den eksistentielle psykologi bragte mig til den amerikanske professor og psykiater inden for eksistentiel terapi, Irvin D. Yalom. Yaloms værk *Eksistentiel Psykoterapi* (1998) beskriver de fire eksistentielle grundvilkår: angsten for døden, meningsløsheden, friheden og isolationen. Jeg fandt, at specielt hans begreber om meningsløshed og død kan belyse emnet. Om end denne bog beskæftiger sig med eksistentiel psykoterapi, tager den afsæt i teori fra den eksistentielle psykologi, som jeg derfor vil tage udgangspunkt i.

Efter anbefaling af min vejleder undersøgte jeg teoriretningen CAS. Den amerikanske socialpsykolog Melanie Joy har med sin bog "*Why we love dogs, eat pigs and wear cows - an introduction to carnism*" (2010) været en af de væsentlige bidragsydere til CAS inden for psykologien. Hun skriver bl.a. om vores empati som kulturelt bestemt og om, hvilke psykologiske mekanismer der ligger til grund for carnismen. Derudover har hun sammen med Adam Weitzenfeld skrevet *An overview of Antropocentrism, Humanism and Speciesism in Critical Animal Theory* (2014), der, som titlen siger, belyser den antropocæne tid og specisismen, som bruges til at supplere mit fæste i CAS.

Yderligere litteratursøgning er foregået gennem Det Kongelige Biblioteks database, REX, samt PsychInfo på forskellige variationer af søgeords-strengene: *vegetarian/vegetarianism*, *vegan/veganism*, *identity*, *authenticity*, *comparison*, *difference*, *choice*, *existential*, *meaning*. Jeg har i høj grad benyttet mig af litteraturhenvisninger i udvalgte tekster til at finde yderligere relevant litteratur.

Artiklen af Rosenfeld (2018) "The psychology of vegetarianism: Recent advances and future directions" gav et godt indblik i den nuværende forskning i vegetarismen, hvorfra jeg fik ideer til min videre søgning. Rosenfeld (2019) har ligeledes lavet et komparativt studie af vegetarer og veganere, som vil blive inddraget i analysen. I denne artikel fandt jeg en henvisning til Lund et al.

(2016) “Animal Ethics Profiling of Vegetarians, Vegans and Meat-Eaters”, som undersøgte og fandt en sammenhæng mellem respondenternes rapporterede valg af kost og deres etiske positioner ud fra en række kategorier.

Lund et al. (2016) henviser til Loughnan et al. (2014) “The Psychology of Eating Animals”, der undersøger forskellige aspekter af kødspisning. Denne artikel ledte mig til at undersøge begrebet kognitiv dissonans i forhold til kødspisning. Jeg fandt Rothgerber (2014) ”Efforts to overcome vegetarian-induced dissonance among meat eaters”. Hans studie består af 4 dele, hvor deltagerne læser 1 ud af 4 beskrivelser om en vegetar, som er det i varierende grad eller af forskellige årsager, hvilket blev sammenlignet med en tekst om en glutenfri person. Rothgerber (2014) foreslår forskellige strategier, individet kan adoptere for at reducere den kognitive dissonans, det ubehag, der opstår, når individets holdninger og værdier ikke stemmer overens med dennes handlinger, i dette tilfælde at spise kød, men ikke at ville gøre andre dyr fortræd. Studiets vil blive brugt til at supplere Joy (2010).

Díaz’ (2016) studie, “Animal Humanness, Animal Use, and Intention to Become Ethical Vegetarian or Ethical Vegan”, undersøger bl.a. tilskrivelsen af menneskelige egenskaber til andre dyr og tilskrivelsens forudsigelseskraft i forhold til villighed til at blive etisk vegetar eller veganer. Wyker og Davidsons (2010) ”Behavioural Change Theory Can Inform the Prediction of Young Adults' Adoption of a Plant-based Diet” inddrager jeg ved at bruge den del af studiet, der relaterer sig til attituder, subjektive normer og opfattet adfærdskontrol samt overbevisninger i forhold til at optage en plantebaseret diæt.

En del af disse artikler henviser til tider til andre artikler, hvorfor jeg også vil henvise til disse fund.

Videnskabsteoretisk afsæt

Min erkendelsesinteresse i denne undersøgelse er personligheds- og socialpsykologisk, hvor også filosofiske perspektiver inddrages. Hvorledes jeg beskæftiger mig eklektisk med emnet, for at belyse og fange mere kompleksitet i emnet (Sonne-Ragans, 2012, ss. 33-36), kan belyses ved hjælp af kvadrantmodellen af Ken Wilber (Sonne-Ragans, 2012, ss. 213):

ENTAL		I N D R E	Y D R E
Det subjektive - Jeg	Det objektive - Det		
Det intersubjektive - Vi	Det interobjektive - Dem/det		
FLERTAL			

Modellen bruges kun som en opdeling af teorierne for at skabe overblik, da der indgår mange nuancer i teorierne. Her er teorierne indsat i modellen:

ENTAL		I N D R E	Y D R E
Eksistentiel teori (Irvin Yalom)			
CAS (Melanie Joy)			
CAS (Melanie Joy)	CAS (Melanie Joy)		
FLERTAL			

Den eksistentielle terapi ifølge Yalom (1998) beskæftiger sig med mennesket i den enkeltes livsverden (s. 32), et individualistisk perspektiv (Sonne-Ragans, 2012, s. 144). Dette taler for at teorien bør placeres i "jeg"-kvadranten, idet den beskæftiger sig med det indre. Ifølge Yalom (1998) er menneskets væren indlejret i en menneskelig sammenhæng, og samspillet med andre mennesker må derfor tages i betragtning (s. 27). Dette taler netop for, at teorien også beskæftiger sig med flertal, i "vi"-kvadranten. Ligeledes har mennesket brug for perceptuelle helhedsstrukturer (Yalom, 1998, s. 490), som taler ind i noget mere overordnet ideologisk og dermed "dem/det"-kvadranten. I min analyse indgår primært teoriens egen beskæftigelse med "jeg"-kvadranten, hvorfor jeg har placeret teorien her.

Joy (2010) beskæftiger sig i højere grad med et universelt perspektiv på subjektet (Sonne-Ragans, 2012, s. 144). Hun undersøger carnismen som en ideologi, hvilket indskriver hende i "dem/det"-kvadranten. Dette bruger hun til at trække ind i "vi"-kvadranten, hvor hun søger at udforske det menneske-dyr-forhold, der er underlagt carnisme-ideologien. Da hun sidestiller andre dyr med mennesker, må det på teoriens præmis indsættes i denne kvadrant som noget intersubjektivt. Hun

beskæftiger sig ligeledes med ”jeg”-kvadranten, idet hun forklarer menneske-dyr-forholdet i carnismen gennem nogle psykologiske mekanismer, individet bruger til at forsvare sig selv og carnismen.

Analysemetode

Hovedfokus vil være på teoriernes hypoteseplan, idet jeg ønsker at beskæftige mig med teoriernes begreber, om end både dataplan (empiri) og metaplan (metateoretisk grundlag) vil blive berørt gennem opgaven (Sonne-Ragans, 2012, ss. 52-58). Jeg vil benytte mig af både teoriestern og -intern analyse af begreberne (Sonne-Ragans, 2012, ss. 74-75). Yaloms (1998) begreber, specielt døden og meningsløsheden, vil i høj grad blive brugt uden for teoriens gyldighedsområde, da de benyttes til at belyse veg*isme. Om end Yalom (1998) har et individualistisk perspektiv, vil jeg bruge hans teori tilnærmelsesvis mere nomotetisk, ved at inddrage de ideologiske årsager til veg*isme. Joy (2010) vil derimod blive brugt teoriinternt, da det er inden for teoriens eget gyldigheds- og genstandsområde (Sonne-Ragans, 2012, ss. 74-75). Undervejs vil jeg pointere svagheder ved teoriene, hvor de kan siges at modsige sig selv eller være afgrænsede i deres begrundelser.

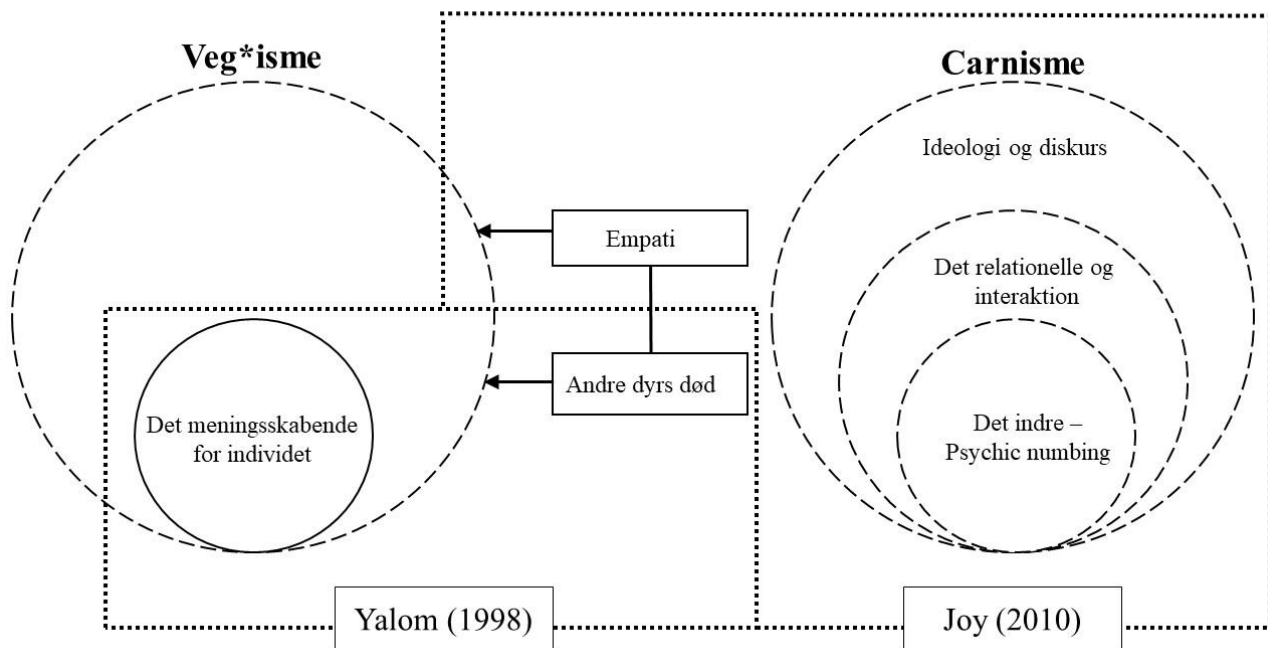
Joy (2010) bruger nogle gange engelske termer for at eksemplificere nogle argumenter i forhold til, hvorledes sproget bliver brugt til at tale om andre dyr. Jeg har derfor valgt at oversætte udvalgte af disse termer for at illustrere nogle pointer. Jeg gør opmærksom på det undervejs.

I opgaven arbejder jeg multidisciplinært med problemstillingen, idet der arbejdes sammen om problemstillingen, mens forskellene mellem teorierne fastholdes (Sonne-Ragans, 2012, s. 43). Netop forskellene mellem teorierne vil blive diskuteret ved hjælp af forskelsmodellen, for at undersøge nuancerne ved teoriernes forskellige perspektiver på genstandsfeltet (Sonne-Ragans, 2012, s. 40). Her vil fokus ligge på grundlagsproblemstillingen fri vilje versus determination (Sonne-Ragans, 2012, s. 139), der relaterer sig til teoriernes subjektsyn, hvilket bidrager til et metateoretisk grundlag.

Opgavens dele

Til at eksemplificere min strukturering og metodiske reduktion af genstandsfeltet for min analyse samt illustrere teoriernes analytiske formål har jeg udarbejdet en model. Jeg vil i løbet af opgaven

henviser til denne model som *genstandsfeltmodellen*. Modellens funktion bliver dermed at skabe overblik over de sammenhænge og konklusioner, jeg drager igennem opgaven.

Veg*isme og carnisme ses som modsatte ideologiske retninger. De prikkede linjer indikerer, hvorledes hhv. Joy (2010) og Yalom (1998) bliver brugt til at belyse dette genstandsfelt.

Gennem en redegørende analyse vil jeg først belyse carnisme-ideologien og dennes betydning for individet og dets valg ift. kost, med udgangspunkt i Joy (2010), jf. første underspørgsmål. Analysen vil tage afsæt i en opbygning med inspiration fra kvadrantmodellen, som det ligeledes er illustreret i genstandsfeltmodellen. Første afsnit behandler således emnet *ideologi og diskurs*. Derefter vil jeg behandle *interaktionen* med udgangspunkt i Joys (2010) fremstilling af menneske-dyr-forholdet i carnismen, samt det *relationelle* mellem carnister, veganere og vegetarer. Det sidste afsnit i analysen relaterer til det indre i individet, i form af *psychic numbing*. Med de stiplede linjer inden for carnismen forsøges det gensidigt påvirkede forhold mellem de tre niveauer indfanget. Ifølge Joy (2010) er det en genfundet empati, der gør, at vi træder ud af carnismen og optager en veg*sk livsstil. Det trosystem, der er indbygget i denne konceptualisering af carnismen og menneske-dyr-forholdet, vil undervejs ligeledes blive analyseret, jf. 2. underspørgsmål.

I 2. del af den redegørende analyse vil jeg belyse 3. underspørgsmål og dermed tage afsæt i Yaloms (1998) teoretiske begreber. Det 1. afsnit vil dermed undersøge *det meningssøgende menneske*, hvor det vil blive analyseret hvorledes vege*isme kan forstås som meningsskabende for individet. I 2. afsnit behandles *konfrontationen med døden* for at belyse, hvordan andre dyrs død kan medføre en frygt herfor, og at denne dermed undgås via en veg*sk livsstil. Om end carnismen er det, der medfører dyrenes død, er det en bevidsthed om og undgåelse af dyrenes død, der er illustreret med en pil ved både ”Empati” og ”Andre dyrs død”, i genstandsfeltmodellen. Et par af Joys (2010) begreber, som empati, bruges i dette afsnit for at konceptualisere nogle elementer.

Jeg vil undervejs inddrage relevant empiri (dataplan) til at kvalificere og nuancere nogle pointer i min analyse.

Det sidste underspørgsmål vil blive behandlet i en diskussion af, i hvor høj grad individet har fri vilje eller er determineret i dets valg af livsstil, ud fra de 2 teoriretninger og foregående analyser, jf 4. underspørgsmål.

I opgavens del 3 vil jeg kritisk reflektere over opgavens metodiske reduktion, herunder min konstruktion af genstandsmodellen. Efterfølgende vil jeg perspektivere til andre relevante områder af min problemformulering, der ikke eller kun i lav grad er blevet berørt i min opgave, herunder et større ideologisk og videnskabsteoretisk perspektiv.

DEL 2

Carnisme-teorien

Vi kan som mennesker generelt godt lide andre dyr og ønsker ikke, de skal lide (Joy, 2010, s. 18; Loughnan et al. 2014, s. 104). For at undgå at føle sig ukomfortabel i konsumeringen af kød er der ifølge Joy (2010) en række mekanismer, der opretholder systemet og gør, at vi ændrer vores perception af vores handlinger, så de ser ud til at matche vores værdier, og at vi distancerer os selv fra realiteten ved at spise et andet dyr (Joy, 2010, s. 20). Igennem følgende redegørende analyse vil jeg netop bringe disse mekanismer i spil.

Ideologi og diskurs

Det følgende tager udgangspunkt i ideologien og diskursen i carnismen gennem begreberne *retfærdiggørelsens 3 N'er* og *rationalisering*.

Retfærdiggørelsens 3 N'er

Joy (2010) bruger begrebsapparatet bag ”retfærdiggørelsens 3 N'er”, *naturligt*, *normalt* og *nødvendigt* til at forklare, hvordan samfundet retfærdiggør carnismen. Ifølge Joy (2010) bliver kødet *nødvendiggjort* for mennesket som art gennem fx myten, at kød er en nødvendig kilde til proteiner. *Normaliseringen* betyder, at ideologien er blevet normen, hvilket ikke blot beskriver adfærd, men dikterer adfærd (Joy, 2010). Individets opfattelse af venner, familie og kollegers holdning til, om man skal følge en plantebaseret kost eller ej, har i et studie af Wyker og Davidson (2010) vist at være en prædikator for individets intentioner for at gøre det (s. 175). Dette kan tyde på, at netop det normative i individets omgangskreds har betydning for dennes valg af kost.

Carnismeideologien bliver ifølge teorien retfærdiggjort gennem en naturalisering, hvor det dermed menes at være i overensstemmelse med naturens love (Joy, 2010, s. 107). Sproget kan ses som en ubevidst proces, hvorigennem vi tænker og taler om andre dyr, hvilket ifølge Joy (2010) gør det nemmere for os at spise det. Vi taler om dyrene, ”landbrugsdyr” eller ”husdyr”, ”burhøns”, ”skrabe-høns” og ”malkekøer” (oversat fra engelsk) som var de naturligt bestemt til dette formål. Med denne naturalisering, taler Joy (2010) ligeledes ind i en form for diskurs omkring andre dyr, som trækker på det antroposæne, idet termene gennem CAS-blikket kan siges at legitimere andre dyrs udnyttelse. En svaghed ved teoriens begrundelse kan dog ses ved, at faktummet at vi biologisk set er omnivorer, og det dermed er biologisk naturligt at spise kød, undgås.

Fødekæden som naturlov bruges ligeledes som en central retfærdiggørelse for carnismen: ”Humans supposedly reside at the ´top´ of the food chain”, men Joy (2010) afskriver denne retfærdiggørelse ”-yet a chain, by definition, doesn't have a top, and if it did, it would be inhabited by carnivores, not omnivores.” (s. 108). Dette argument virker dog til at handle mere om en kritik af begrebet *fødekæde*, da det at have carnivorer øverst, som hun skriver, de burde være, ville resultere i en omvendt form for antropocentrisme. Hvis mennesket blev underlagt carnivoren, ville carnivoren ikke være i stand til at tilskrive andet end kropslig værdi, isoleret fra vores egentlige menneskelige værdier.

Rationalisering

Vi *rationaliserer*, hvorfor vi i vores kultur spiser eksempelvis gris frem for hund (Joy, 2010, s. 129). Selvom det virker til, når man bl.a. ser på kulturelle forskelle, at smag er tillært, når det kommer til kød, ser mennesker generelt deres egne præferencer som de rationelle og afvigelser herfra som frastødende (Joy, 2010, s. 17; Rothgerber, 2014). Når det kommer til kød, er der desuden ifølge Rosenfeld (2019) studier, der viser, at veganere i højere grad end andre føler afsky ved tanken om at skulle spise kød. Men i en antagelse af, at disse veganere tidligere har været carnister, kan Joys (2010) teori om, at afskyen burde være det normale, problematiseres, ved at denne afsky måske også vil være tillært gennem optagelsen af en vegansk ideologi.

Delkonklusion

Med en naturalisering og normalisering af kødspisning skabes en diskurs omkring andre dyr, der trækker på det antropocæne og legitimerer brugen af andre dyr. Der er desuden et kulturelt og samfundsmæssigt aspekt, der opstår fra denne ideologi, idet smag er tillært (Joy, 2010), og individets opfattelse af omgangskredsens holdning til plantebaseret kost har betydning for individets intentioner om at optage en sådan kost (Wyker & Davidson, 2010). Det tyder på, at lagene ”det relationelle” i form af omgangskreds og ”ideologien” i genstandsmodellen har indflydelse på hinanden.

Det relationelle og interaktionen

Følgende afsnit tager udgangspunkt i Joys (2010) fremstilling af menneske-dyr-forholdet i interaktionen mellem dem, samt det relationelle mellem carnister og veganere og vegetarianer gennem begreberne *objektivisering*, *deindividualisering* og *kognitiv dissonans*.

Objektivisering og deindividualisering

Joy (2010) bruger begreberne *objektivisering* og *deindividualisering*, som også relaterer sig meget til menneske-dyr interaktionen og relationen, om end det også trækker på sproget. *Objektiviseringen* af andre dyr sker ved, at de bl.a. bliver omtalt som ”den” frem for ”han” eller ”hun” (oversat fra engelsk) (Joy, 2010, ss. 117-118). Netop objektivisering er grundsten i det antropocæne, hvor andre dyr og natur samt ressourcer reduceres til objekter, der udnyttes til menneskets fordel (Weitzenfeld

& Joy, 2014). Ligeledes sker ifølge Joy (2010) en *deindividualisering*, hvor de enkelte dyr kun bliver set i kraft af deres gruppeidentitet, og hvorved det bliver nemmere at dræbe dem (ss. 118-119). Man taler fx på dansk om en "bestand" (oversat fra engelsk), og dyrene får et nummer frem for et navn (Joy, 2010). Joys (2010) begreb "deindividualisering" taler i høj grad imod specisismen, idet det sidestiller andre dyr med mennesket, da andre dyr bliver *individer*, mennesket må distancere sig fra.

Kognitiv dissonans

Ifølge Rothgerber (2014) indikerer hans resultater, at vegetarianer skaber angst og anspændthed hos carnister, hvilket er associeret med kognitiv dissonans. Deltagere, der fik en tekst om en enten veganer eller vegetar, svarede i højere grad end dem, der fik en tekst om en glutenfri person, at andre dyr i lavere grad deler emotionel lighed med mennesket. Dette, mener han, er sandsynligvis en måde at mindske den kognitive dissonans. Han mener, at konfrontationen med vegetarianer eller veganere kan starte den kognitive dissonans, fordi carnister bliver mindet om deres egen inkonsistens i handlinger og værdier; de kan godt kan lide andre dyr og vil ikke skade dem, men spiser dem, hvilket bl.a. truer deres følelse af selv-integritet (Rothgerber, 2014). Man kan måske sige, at andre dyr gøres til ikke perciperende organismer, når de bliver vurderet til at have en lavere grad af emotionel lighed. Med udgangspunkt i dette vil der være tale om en form for modstilling til det antropocæne og specicismen i det veg*ske, hvis andre dyr skal tilskrives intrinsisk værdi på lige fod med mennesket.

Rothgerbers (2014) resultater tyder netop på, at carnister fokuserer på vegetarianers "mangler", hvis vegetaren fx går i skind, men også mangler udover vegetarens overholdelse af livsstil. Det, mener han, er en måde at mindske ubehaget ved den kognitive dissonans (Rothgerber, 2014). Dette kan ifølge Joy (2010) til gengæld betyde, at vegetarianer må forsvare deres valg og deres kost. "They are called hypocrites if they wear leather, purists or extremists if they don't." (Joy, 2010, s. 106). Det er carnismen, der er normen, hvorfor det er nemmere at konformere til carnismen end at træde ud af den (Joy, 2010). Veganismen bliver dermed ifølge denne tankegang fremstillet som en subjektiv ideologi, hvor individet skal forsvare sit valg og fravalg, mens carnismen bliver fremstillet som objektive ideer i form af den værende norm (Weitzenfeld & Joy, 2014, s. 24).

Delkonklusion

Ifølge Joy (2010) sker der en objektivisering og en deindividualisering af andre dyr, der trækker på diskursen og sproget i menneskets interaktion med andre dyr. En antispeciestisk tilgang ville kræve, at dette blev omvendt, så andre dyr tillægges værdi på lige fod med mennesket. En kognitiv dissonans kan opstå hos carnister i konfrontationen med vegetarianer eller veganere, som måske kræver en opfattelse af en form for emotionel lighed mellem mennesker og andre dyr, for at andre dyr kan blive nedvurderet. Ideologiens normalisering ses også i det relationelle forhold mellem den veg*ske og carnistiske livsstil, idet veg*re skal forklare deres valg, og det dermed bliver subjektivt i modsætning til carnismen, der er det normale. Lagene i carnismen ifølge genstandsfeltmodellen kan dermed igen siges at interagere.

Psychic numbing

I det følgende afsnit vil jeg i højere grad beskæftige mig med det, der ifølge Joy (2010) sker inde i individet, gennem psychic numbing. Psychic numbing er ifølge Joy (2010) det primære redskab, der bruges, når vi mentalt og emotionelt frakobler os fra vores oplevelse. Jeg vil inddrage begreberne og mekanismerne, der ifølge carnisme-teorien af Joy (2010) og supplerende studier bliver brugt: *benægtelse af dyrets sind og afskrivelse af menneskelige værdier samt evne til at føle smerte og empati.*

Andre dyrs sind, menneskelige værdier og evne til at føle smerte

I centrum for carnismen og den inkonsistente empati er de to diktomiserede grupper: spiselige eller ikke-spiselige dyr (Joy, 2010, s. 13-15). Atiklen af Loughnan et al. (2014) henviser til tidligere studier, der indikerer, at blot det, at kødet blive kategoriseret som spiseligt, gør, at opfattelsen af dyrets sind undermineres (Loughnan et al., 2014, s. 105). Denne *benægtelse af dyrets sind* er endnu en mekanisme ifølge CAS hvorved konsumeringen af andre dyr bliver retfærdiggjort (Joy, 2010). Det indebærer desuden *afskrivelsen af menneskelige værdier*, som vi tillægger forskellige dyr, samt i hvor høj grad vi vurderer deres *evne til at føle smerte*, hvilket netop er med til at forklare vores inkonsistente empati for andre dyr (Joy, 2010).

Díaz (2016) tilslutter sig denne teori, idet resultaterne fra dette studie indikerer, at jo mere vi *tilskriver andre dyr menneskelige værdier*, des mere vil vi fravælge animalsk forbrug. Rothgerbers (2014) studie indikerer desuden, at des lavere respondenter vurderer andre dyrs *evne til at føle*

smerte, des mere kød rapporterer de at spise. Endvidere suppleres disse studier af Loughnan et al. (2014), der henviser til deres tidligere studie, hvor deltagere blev tilfældigt udvalgt til at skulle spise nødder eller bøf, hvorefter de skulle rapportere deres moralske bekymring (moral concern) for andre dyr samt vurdere en *kos evne til at føle smerte*. De fandt, at de, der havde indtaget kød frem for nødder, bedømte deres moralske bekymring for andre dyr lavere og koen mindre i stand til at lide, hvilket måske kan relateres til begrebet om kognitiv dissonans. Dette støtter ifølge Loughnan et al. (2014) op om tidligere studier, der viser, at både situationel og kronisk spisning af kød formindsker tilskrivelsen af bekymring eller dyrets evne til at føle smerte (s. 106).

Empati

Joy (2010) mener, at man som carnist skal genfinde sin empati, som systemet har udvasket: "We must step outside the system to find our lost empathy and make choices that reflect what we truly feel and believe, rather than what we've been taught to feel and believe." (s. 113). Vi føler mere empati med dem, vi identificerer os med, og vores grad af empati bestemmer ligeledes, hvor frastødt vi bliver ved tanken om at spise andre dyr, hvilket er kulturelt bestemt (Joy, 2010, s. 125). Da carnisme-teoriens trossystem sætter andre dyr på lige fod med mennesket, må det betyde, at man i højere grad identificerer sig med andre dyr, hvilket har betydning for empatien. Jeg antager her, at ovenstående studier måler en form for empati gennem fx en vurdering af andre dyrs evne til at føle smerte. Dermed kan ovenstående studier måske ligeledes siges at tage afsæt i den antagelse, at andre dyr kan sidestilles mennesket, for at det er muligt, at vi kan identificere os med dem, og dermed måle på empatien til andre dyr. Dette ville igen tale for en form for modstilling til det antropocæne og specicismen.

Delkonklusion

Ifølge Joy (2010) har vi empati med andre dyr, som dog kræver at vi kan identificere os med dem. For at individet kan retfærdiggøre at spise andre dyr, bruges en benægtelse af dyrets sind, en afskrivelse af menneskelige værdier, som vi tillægger forskellige dyr samt nedvurdering af deres evne til at føle smerte, hvilket igen tager udgangspunkt i, at mennesket fra start kan identificere sig med andre dyr.

De eksistentielle grundvilkår og veg*isme

Den eksistentielle psykologi beskæftiger sig med konflikter, der ” (...) udspringer af menneskets konfrontation med tilværelses grundvilkår.” (Yalom, 1998, s. 16). I det følgende vil jeg analysere valget om at blive veg*r ud fra den eksistentielle meningsløshed og måder, hvorpå mennesket søger at finde mening, herunder *altruisme og at virke for en sag, selvoverskridelse og selvaktualisering*. Efterfølgende analyseres valget om at blive veg*r ud fra *angsten for døden*, samt begreberne *værensglemt* og *-besindelse* samt det *autentiske*, hvorefter den eksistentielle *angst for friheden* inddrages og dertilhørende begreb om *ansvar*.

Det meningssøgende menneske

Ifølge den eksistentielle teori med afsæt i Yalom (1998) er mennesket kastet ind i et univers uden nogen på forhånd givet mening. Dermed er det op til det enkelte individ at skabe mening (Yalom, 1998, s. 17). Mennesket er meningssøgende, idet det søger mål, værdier og idealer, ud fra hvilke det kan udlede meningsskemaer; retningslinjer for egen livsførelse og rangordning af mulig adfærd. Ud fra individets meningsskema udspringer ifølge Yalom (1998) sociale normer, som tilføjer et element af forudsigelighed i det sociale samspil. Individets behov for og higen efter mening skyldes netop vores behov for perceptuelle helhedsstrukturer og værdisystemer, der ses i det sociale samspil (Yalom, 1998, s. 490). Om end Yalom (1998) anerkender det sociale samspil, kan det siges at være en svaghed ved teorien, at den ikke i højere grad forklarer samfundets indvirkning på individet.

Når der spørges til livets mening, mener Yalom (1998), at det er den kosmiske mening, hvor individet indgår i et overordnet, sammenhængende mønster (ss. 447-451). I vores industrialiserede tid er der dog tit ikke noget religiøst meningssystem eller en større forbundethed med naturen, hvilket tvinger os til at kigge andre steder hen efter mening (Yalom, 1998, s. 472) til fx et personligt trossystem (Yalom, 1998, s. 455).

Altruisme og at virke for en sag

En af disse måder at finde mening kaldes *altruisme*, hvor man søger at gøre verden bedre eller at tjene andre (Yalom, 1998, s. 456-458). Flere studier (eg. Lund et al., 2016) måler på, i hvor høj grad hhv. veganere, vegetarianer og kødspisere (carnister) går op i dyrerettigheder, hvor veganere scorer højest af de tre, efterfulgt af vegetarianer. Det kan tænkes, at man derfor som veg*er søger at gøre

verden bedre ved først og fremmest at lade være med at spise kød men muligvis også ved at udbrede budskabet. En anden måde at finde mening er det, Yalom (1998) kalder *virke for en sag*, som vil sige at give sig hen til en sag, fx politisk (s. 458). For dyrerettighedsaktivister kan det at kæmpe dyrenes sag dermed ses som en måde at finde mening.

Selvoverskridelse

Der er ifølge Yalom (1998) en form for *selv-overskridelse* inkluderet i ovenstående meningsdannelse, som også kan ses som en måde at danne mening på. Her må individet gå op i verden og finde formål, der peger ud over det selv (Yalom, 1998, ss. 463-464). Man kan her måske se den dyreetiske grund til veg*isme som en måde at søge mening gennem noget, der peger ud over en selv, nemlig andre dyr. Rosenfeld (2018) pointerer netop, at studier tyder på, at vegetarer, der er motiveret af dyreetiske årsager, søger at bidrage til sociale årsager, der rækker ud over deres egen velfærd, og som ligeledes reflekterer deres moralske værdier. Dette harmonerer umiddelbart med Yaloms (1998) teori som ovenfor beskrevet, hvorledes værdier skaber meningsskemaer.

Selvaktualisering

Selvaktualisering er endnu en måde at finde mening på ved at stræbe efter at realisere sig selv og udfolde sit eget potentiale. Dette burde være en naturlig process, men ifølge Maslow blokerer samfundet individet fra sin egen personlige udvikling (Yalom, 1998, ss. 462-463). Dette kan ses i lyset af Joys (2010) teori om carnismen, som blokerer for vores iboende empati, men som er blevet os tillært gennem sociale normer. Gennem Joys (2010) teori ville veg*isme også kunne ses som en form for selvaktualisering og dermed meningsdannelse, hvor man realiserer sig selv ved at genfinde sin empati.

Delkonklusion

De forskellige måder at finde mening gennem veg*ismeideologien, som altruisme, at virke for en sag, selvoverskridelse og selvaktualisering, kan skabe perceptuelle helhedsstrukturer for individet. Det kan skabe forudsigelighed i en verden uden på forhånd givet mening og guide individet i dets handlinger. Som vist i genstandsfeltmodellen, belyser dette, hvordan veg*ismen kan være meningsskabende for de individer, der vælger denne livsstil.

Konfrontationen med døden

Livet og døden forudsætter hinanden, og det er specielt i kontrasten til døden, at livet får værdi (Yalom, 1998, ss. 39-42). Døden føjer dimensioner til meningsspørgsmålet; ved at konfrontere døden og angsten herfor kan man leve mere fuldt, autentisk, hvis man har en følelse af mening (Yalom, 1998, ss. 491-492). I det kommende afsnit vil jeg analysere det veg*ske valg ud fra menneskets konfrontation med den eksistentielle angst for døden, hvordan det autentiske kan ses i relation hertil samt menneskets eksistentielle frihed og dermed ansvar.

Den primære dødsangst og frygten for noget

De eksistentielle livsvilkår, der vedrører menneskets dødsangst, betyder en angst for at høre op med at være til, en ikke-væren eller ingenting (Yalom, 1998, s. 54). Angsten for døden vil forgrene sig til alle områder af livet og ofte være forskudt ved at vise sig i andre former, som en frygt for *noget*, der dermed er mindre farligt for individet. Hermed søger den primære angst at blive dæmpet, da en frygt relaterer sig til *noget*, og dermed er det nemmere at forsvare sig mod eller undgå dette *noget* (Yalom, 1998, ss. 202-203).

Hvis en angst for egen død - den primære dødsangst - kan forskyde sig til en frygt for *noget*, kan andre dyrs død dermed ses som det *noget*, der er nemmere at forsvare sig mod end den primære dødsangst, hvorfor man vælger en veg*sk livsstil. Frygten for dyrenes død, som man bliver konfronteret med, kan derfor igennem Yaloms (1998) teori ses som værende det, der gør, at man vælger at blive vegetar af dyreetiske årsager; dødens konkretisering i form af andre dyrs død. Idet mennesket generelt godt kan lide andre dyr og ikke ønsker andre dyrs lidelse (Joy, 2010, s. 18; Loughnan et al. 2014, s. 104), må dyrenes død siges at røre mennesket, måske på et empatisk plan ifølge (Joy, 2010).

Som Rothgerbers (2014) studie indikerede, skaber vegetarer angst og spænding i carnister, som måske skyldes, at de mindes om eget kødforbrug og herved dyrenes lidelse og død. Når først man har erkendt og fundet empati med andre dyr, vil man ikke kunne se bort fra dyrenes lidelse og død. Dette argument kan muligvis understøttes af Rosenfeld (2018), da studier tyder på, at vegetarer, der er motiveret af dyreetiske årsager frem for miljø- eller sundhedsmæssige årsager, i højere grad er i stand til at holde sig til deres kostvalg. Dette kan ifølge Rosenfeld (2018) skyldes, at de i højere grad associerer kødet med dets animalske oprindelse og derfor føler væmmelse (s. 127). Gennem

Yaloms (1998) teori og frygten for dyrenes død kan dette måske også ses som årsagen til, at de i højere grad føler væmmelse. Ligeledes kan frygten for dyrenes død i så fald ses som værende det, der gør, at carnister føler angst og spænding.

Værensbesindelse og det autentiske

Dette er én måde at forstå skiftet til veg*sk livsstil på, men jeg vil nu analysere, hvorledes det også kan forstås ud fra begrebet om det autentiske. Yalom (1998) skelner, med inspiration fra filosofen Martin Heidegger, værensbesindelse fra værensglemsel, hvor man hele tiden er sin egen væren bevidst og er ansvarlig for sin egen væren; man lever *autentisk*. Det er her, man kan tage magten til at forandre sig selv, gennem en fuld erkendelse af sig selv som konstituerende og konstitueret; sine muligheder og begrænsninger. Værensglemsel betegnes som en væren, hvor man følger strømmen (Yalom, 1998, ss. 40-41). En værensglemsel kan, med henvisning til Joy (2010), dermed muligvis ses som carnisme, hvor man følger normen, men idet man træder ud af denne og genfinder empatien, som Joy (2010) kalder det, bliver det til værensbesindelse. Ud fra dette kan veg*isme ses som et meningsskabende valg for individet, der vælger denne livsstil, idet det træder ud af værensglemslen og lever autentisk ud fra eget meningsskema. Dog kan dette ræsonnement i høj grad problematiseres, idet alle carnister i så fald ville befinde sig i værensglemsel. Idet Yaloms (1998) begreber er strakt til at kunne belyse dette emne, kan de ikke nødvendigvis sandsynliggøre dette ræsonnement. Det er kun med carnisme-teoriens argumentation, at sådanne koblinger kan laves.

Frihed og ansvar

I værensbesindelse er ligeledes et præg af ansvar, idet man erkender sine muligheder og begrænsninger og tager magten til at forandre sig selv. Angsten for friheden er endnu et af Yaloms (1998) grundvilkår. Friheden fordrer, at vi må tage ansvar og påtage os egne forandringer, beslutninger og handlinger (Yalom, 1998, s. 228), hvorved individet kan ses som værende aktivt i skabelsen af sig selv.

Ifølge Yalom (1998) handler det om at tænke dybt over sin egen eksistentielle situation: "(...) forholdet mellem ens fødder og grunden under én, mellem ens bevidsthed og rummet uden om én ." (s. 19). Dette kan muligvis føre til en fundering over, hvordan individets væren i verden påvirker selve verden. I relation hertil kan netop ses det antroposæne, hvor mennesket er set som alt andet

overlegen, herunder andre dyr, planter og mineralressourcer (Weitzenfeld & Joy, 2014). Idet man bliver bevidst om egen påvirkning på jorden og de andre dyr, vi lever her sammen med, må man også ifølge Yalom (1998) erkende et ansvar herfor. I relation hertil inddrager Yalom (1998) Jean-Poul Sartre, som mener, at vi er ansvarlige for eget liv, men herunder gælder både det, vi gør, og det, vi *ikke* gør (Yalom, 1998, s. 234). Dette kan siges at indikere, at vi ligeledes må være bevidste om og tage ansvar for det, vi ikke gør. Dog er hans pointe ikke moralsk, og fordrer ikke nogen bestemte former for handling, fx i forhold til det antropocæne, men blot en ansvarstagen.

Selvom døden ifølge Yalom (1998) føjer dimensioner til meningsspørgsmålet, mener han, at vi endnu ville søge mening, selvom vi levede evigt. Dette skyldes, at oplevelser er tidsbundne, og at vi ikke kan eksistere uden for tiden, hvorfor der er mål eller oplevelser, som er fuldstændige i sig selv, fordi disse umiddelbart harmonerer med mennesket (Yalom, 1998, ss. 491-492). Dette kan dog siges til dels at modsige, eller i hvert fald nuancere, hans oprindelige pointe ift. dødens omfattende betydning for individet.

Delkonklusion

Frygten for andre dyrs død som en forskydning af primærangsten kan være det, der gør, at man vælger at blive vegetar af dyreetiske årsager. Dette forhold er illustreret i genstandsfeltmodellen, hvor frygten for andre dyrs død kan føre til en undgåelse af denne, som muligvis også kan have relation til empatien, som ifølge Joy (2010) gør, at individet vælger en veg*sk livsstil. Det autentiske kan for individet være det veg*ske, såfremt det er her, individet er sin egen væren bevidst og er ansvarlig for sin egen væren. Ansvarer fordrer dog ikke nogen bestemte former for handling, og veg*ismen er dermed ikke nødvendigvis det autentiske gennem Yaloms (1998) teori, men *kan* være det.

Diskussion af individets frihed eller determination

I det følgende vil jeg diskutere, i hvor høj grad individet er frit eller determineret ved at nuancere forskellene mellem eksistentiel teori ved Yalom (1998) og CAS ved Joy (2010). Det gøres i forhold til en veg*sk livsstil og carnismen og tager udgangspunkt i ovenstående analyse. Dermed inddrages igen begreberne *værensglemsel* og *værensbesindelse*, *det autentiske* samt *struktur*, hvortil teorierne også vil blive anvendt til at supplere hinanden i en diskussion af disse begreber.

Værensglemsel og værensbesindelse

Ifølge Joy (2010) skal individet genfinde sin empati og foretage en adfærdsændring mod en veg*sk livsstil. Hun mener ikke, individet er frit, da carnismeideologien er altoverskyggende: "Free will requires consciousness, and our pervasive and deep-seated patterns of thought are unconscious; they are outside of our awareness and therefore outside of our control." (Joy, 2010, s. 113). Joy (2010) kalder det myten om den frie vilje, da vi som individer tror, vi er frie, men er determineret af carnisme-ideologien og dets processer, hvor ydre dominerende strukturer ligeledes internaliseres og bliver en del af diskursen og individets egen retfærdiggørelse.

Yalom (1998) mener, at individet er frit til at udfolde sit potentiale. Det determinerende i Yaloms (1998) teori kan måske siges at være de eksistentielle grundvilkår, der influerer individet i dets konstituering og udfoldelse af potentialet. Hvis en frygt for *noget* kan være andre dyrs død, som fremført i analysen, er denne *noget* vel netop begrænsende for individet i valg af livsstil, hvis det betyder, at *noget* skal undgås. Angsten for døden bliver på den måde determinerende for individets livsstil og udfoldelse af denne. Graden af fri vilje må dermed være bestemt af, i hvor høj grad individet frygter andre dyrs død.

I analysen blev det belyst, hvordan carnismen muligvis kan ses som værensglemsel, igennem carnisme-teoriens argumentation. Jeg ønsker yderligere at diskutere dette, da carnister ifølge dette ræsonnement kun befinder sig i værensglemsel, medmindre de aktivt tænker over egen position og tilvælger denne livsstil, hvorfor det i så fald ville være værensbesindelse. For at carnister kan befinde sig i værensbesindelse, må det være nødvendigt, at de tager et aktivt, frit valg og i den forbindelse er bevidst om deres muligheder. Ifølge Joy (2010) er carnisten dog ikke fri, idet den er underlagt carnisme-ideologien og som nævnt, ikke er bevidst om dette. I lyset af Joys (2010) teori kan det carnistiske individ dermed grundlæggende ikke befinde sig i værensbesindelse, og de to teorier kan derfor ikke sammenstilles.

Yaloms (1998) begreb værensglemsel kan desuden diskuteres i forhold til, i hvor høj grad individet er frit, da det i værensglemsel ikke er bevidst om og tager ansvar for sin egen væren. En værensbesindelse kræver jo netop, som det blev fremført i analysen, at individet tager magten til at erkende og forandre sig selv. Dermed er friheden determineret af en bevidsthed om denne og en ansvarspåtagelse herfor. I vores stræben efter det autentiske, som udspringer af værensbesindelsen

(Yalom, 1998), kan vi derfor ligeledes siges at være determineret af at have en bevidsthed om friheden og at tage ansvar for den.

Det autentiske

Ifølge Joy (2010) er det autentiske for individet, det vi egentlig føler, men som bliver undertrykt af carnismen. "It takes an ongoing effort to (...) keep out authentic feelings from surfacing." (Joy, 2010, s. 97). Ifølge Joy (2010) er det autentiske dermed begrænset af den determinerende carnisme. Ligeledes skriver Weitzenfeld og Joy (2014), at det carnistiske menneske er "(...) participating in an ideological system that in fact runs counter to what are likely their authentic narratives" (s. 23). Det autentiske er dermed bestemt af Joy (2010) og CAS som værende veg*ismen, da det er her, man træder ud af carnisme-ideologien. Hvis det autentiske på forhånd er bestemt som veg*ismen, kan man dermed stille spørgsmålstejn ved, i hvor høj grad individet er frit til at leve autentisk. Joys (2010) begreb om det autentiske kan dermed måske siges at stå i modsætning til Yaloms (1998) begreb, da hun mener, at det autentiske på forhånd er bestemt som veg*isme, mens Yalom (1998) i højere grad mener, det er individet selv, der bestemmer det autentiske. Yalom (1998) mener, at individet selv er frit til at udfolde sit potentiale og leve autentisk. Dermed kan individet være lige frit til at vælge, om det er hhv. vegetarisk, vegansk eller carnistisk, såfremt det er bevidst om egne muligheder og begrænsninger samt tager ansvar for at udleve potentialet. Han udelukker dog ikke, at samfundet spiller ind, da individets egen meningssøgning skyldes et behov for perceptuelle helhedsstrukturer i det sociale samspil (Yalom, 1998, s. 490). Dermed kan det autentiske også tale ind i en diskurs om, hvad der er autentisk og for hvem.

Om det autentiske er enten befordrende eller hindrende for en veg*sk livsstil kan diskuteres. Samfundet kan siges generelt at bevæge sig i en mere plantebaseret retning (Flach, 2018), hvilket muligvis befordre en optagelse af en mere plantebaseret livsstil. Som påpeget i analysen, er ens opfattelse af ens omgangskreds' holdning til livsstil dog en vigtig faktor i forhold til et sådan skift (Wyker & Davidson, 2010). Det kan dermed til dels være determinerende for ens eget valg af livsstil, hvortil det må antages at variere, i hvor høj grad en vegansk livsstil bliver anset positivt eller negativt. Nogle ting kan måske siges at bevirke, at det autentiske er hindrende for en veg*sk livsstil, som vaner, nydelse ved kød eller en overbevisning af at plantebaseret kost er inkongruent med væsentlige dele af ens identitet (Rosenfelt, 2018). Hvis individet vælger at skifte til en veg*sk livsstil, da det er det autentiske for individet, kan individet måske stille spørgsmålstejn ved, om det

i så fald ikke levede autentisk før. Det autentiske var på daværende tidspunkt måske hindrende for en veg*sk livsstil.

Hvis individet ifølge CAS helt skal modstille sig specisimen, er den eneste måde at gøre dette på nødvendigvis gennem veganismen, da vegetarismen stadig inkluderer animalsk i kosten og dermed til dels legitimerer brugen af andre dyr. Dermed har det vegetariske individ ikke taget afstand til specisimen og kan dermed siges at være underlagt denne. Om det betyder, at vegetaren er mindre fri end veganeren, oplyser Joy (2010) ikke direkte, men individet må i så fald stadig deltage i en del af de nuværende kulturelle normer, ved at bruge animalske produkter.

Struktur

Grundvilkåret frihed i den eksistentielle psykologi henviser til fraværet af ydre struktur, der er ikke et velstruktureret univers, med en plan for individet. "Tværtimod, den enkelte har det fulde ansvar for - er ophav til - sin egen verden, sit livsmønster, sine valg og sine handlinger" (Yalom, 1998, ss. 16-17). Hvor Yalom (1998) skriver, at der ikke er nogen ydre strukturer, indskriver Joy (2010) individet i carnismestrukturen, som denne må træde ud af.

Hvis der hertil henvises til det autentiske, kan der reflekteres i, om det veg*ske valg som det autentiske, er en form for balancering for individet mellem noget personligt og noget strukturelt. Hertil kan det yderligere diskuteres, hvad det personlige i så fald er, og om det personlige og strukturelle ikke altid vil påvirke hinanden. Her menes, at med udgangspunkt i Yalom (1998) kan det personlige måske ses som den måde, hvorved individet finder mening, men hvilket igen tager udgangspunkt i et behov for perceptuelle helhedsstrukturer.

Ifølge Yalom (1998) konstituerer vi verden således, at den fremstår uafhængigt af vores skabelse af den. "Tanken om, at vi selv skulle være virkelighedens egentlige skabere, strider mod vores vante opfattelse af virkeligheden" (Yalom, 1998, s. 235). Dermed kan det siges, at vi også skulle erkende, at det eksempelvis er os selv, der har skabt ideen om, at det er normalt at spise kød. Med henvisning til Joys (2010) teori er det dermed os, der har skabt carnisme-strukturen. Hvis strukturen er determinerende for os, og vi selv danner strukturen, er vi vores egen frie viljes berøver. Men de to teories forståelse af struktur er måske så forskellig, at de ikke kan sammenlignes som her. Hvor Yalom (1998) henviser til et univers uden struktur eller iboende plan for individet, mener Joy

(2010) at strukturen er så gennemgribende, at den er usynlig og netop gennemsyrrer individets handlinger.

Konklusion

Ifølge Joy (2010) er hele systemet og ideologien så indlejret og normalt i samfundet, at der skabes en diskurs omkring andre dyr, der legitimerer brugen af dem. Dette påvirker menneskets interaktion med andre dyr og skaber en kognitiv dissonans hos mennesket, idet det har empati med andre dyr. Den kognitive dissonans og empatien kræver dog en opfattelse af en form for emotionel lighed mellem mennesker og andre dyr. Netop dette trækker CAS på i deres trossystem, da en antispeciestisk tilgang kræver, at andre dyr tillægges menneskelige værdier på lige fod med mennesket. Vi er ifølge Joy (2010) underlagt og determineret af carnismestrukturen, og først når vi genfinder vores empati, kan vi træde ud af carnismen og leve autentisk.

Mennesket søger perceptuelle helhedsstrukturer og at danne eget meningsskema, som det kan guide handling ud fra (Yalom, 1998). Veg*ismen kan på forskellige måder ses som meningsskabende for de individer, der vælger denne livsstil, og det kan være det autentiske for individet, såfremt det er her, individet er sin egen væren bevidst og påtager sig ansvaret for egen væren. Men individet er ifølge Yalom (1998) frit til at udfolde sit potentiale og leve autentisk ud fra eget meningsskema, da der ikke er nogen ydre strukturer. Det determinerende kan dog her ses som de eksistentielle grundvilkår, hvor fx angsten for døden bliver determinerende for individet i optagelsen af en veg*sk livsstil.

DEL 3

Kritik

I det følgende vil jeg adressere hullerne i min metodiske reduktion og konstruktion af opgaven, herunder hvor genstandsfeltmodellen har mulighed for videreudvikling.

Jeg anerkender, at der er forskel på veganisme og vegetarisme, da det er kun veganismen, der tager fuldstændig afstand til specismen, idet dyreproduktion stadig er en del af processen for vegetarisk kost. Jeg beskæftiger mig dog kun i lav grad med disse forskelle og har i stedet i en stor del af opgaven sidestillet dem under veg*isme. Rosenfeld (2019) kunne i højere grad inddrages til at

uddybende, hvorledes veganisme og vegetarisme differentierer sig. Jeg inddrager ikke det horisontale forhold mellem vegetarer og veganere. Om end dette ikke er en del af Joys (2010) teori, kunne det muligvis uddybendes af Rothgerber (2014) "Horizontal Hostility among Non-Meat Eaters".

De forskellige artikler har desuden anvendt forskellige definitioner, hvilket i oversættelsen samt forståelsen heraf kan have skabt en inkongruens. Fx er det ikke alle studier, der skelner mellem forskellige årsager til hhv. vegansk eller vegetarisk livsstil.

Herunder er der ikke informeret om, hvad der fx gør, at man vælger carnisme, vegetarisme eller veganisme - eller i det hele taget beslutningstagningsprocessen. Idet jeg diskuterer, hvor frit eller determineret individet er, gøres det ud fra teoriernes subjektsyn, hvorfor jeg kun kort beskæftiger mig med de egentlige barrierer. Individet muligvis føler, som kan være determinerende i forhold til valg af kost. Dette ville muligvis i højere grad kunne belyses af det danske studie af Reipurth et al. (2019) "Barriers and facilitators towards adopting a more plant-based diet in a sample of Danish consumers".

Mit første underspørgsmål omhandler menneske-dyr-forholdet, men dette indfanges kun til en vis grad i analysen, uden at jeg går i dybden med, hvordan CAS mener, andre dyr i højere grad bør sidestilles mennesket og tillægges intrinsisk værdi (Weitzenfeld & Joy, 2014, s. 7). Yalom (1998) tager afsæt i, at mennesker som noget unikt netop har en bevidsthed og kan reflektere over eget liv. Mennesket kan fx erkende døden og forholde sig aktivt til den. Dermed kan min brug af Yalom (1998) til at belyse veg*isme kritiseres, da veg*ismen som ideologi modsætter sig specisismen ved at sidestille mennesker og andre dyr. Disse rødder i den humanistiske tankegang problematiseres yderligere gennem perspektivering.

Det er i konfrontationen med døden og angsten, at man kan leve mere autentisk, hvis man har en følelse af mening (Yalom, 1998, ss. 491-492). Opgaven kan derfor kritiseres for, at andre dyrs død blot er en flugt fra døden fremfor en konfrontation med den, hvilket dermed ikke bidrager til at kunne leve autentisk.

Begrebet livsstil og kostens tilknytning til identitet kunne også uddybes i min opgave."Veganism, identity and the quest for authenticity" af Greenebaum (2012) kunne fx uddybe identitetsperspektivet gennem en mere narrativ tilgang til det veganske individ.

Joy (2010) har et amerikansk udgangspunkt. Ikke alt kan overføres til danske forhold, fx er der ifølge Joy (2010) er meget ved carnismen, der bliver forstærket gennem sproget. Jeg har forsøgt at finde danske synonymmer, hvor det er muligt, men det er klart, at noget går tabt i oversættelsen og der desuden er kulturelle forskelle.

En væsentlig kritik af min metodiske reduktion er, at teorierne belyser hver sin side af genstandsfeltet, som det illustreres ved genstandsfeltmodellen. Den eksistentielle teori kan til dels forklare valget om at leve veg*sk, mens CAS forklarer carnismen. Specielt min diskussion af fri vilje/determination, hvor teorierne sammenstilles, kan problematiseres i lyset heraf, da den tager udgangspunkt i analysen, hvor teorierne hidtil havde beskæftiget sig med to sider af genstandsfeltet.

Jeg har desuden valgt at strukturere min del af analysen og genstandsfeltmodellen, der inddrager Joy (2010) efter kvadrantmodellen, hvilket er en model, hun ikke selv har brugt. Dette kan selvfølgelig betyde, at nogle nuancer går tabt. Problemformuleringen lægger desuden op til en analyse af ideologi, men hovedfokus på carnsimen, som også illustreret ved genstandsfeltmodellen, betyder, at der er mindre fokus på veganismen og vegetarismen.

Genstandsfeltmodellen beskæftiger sig kun med dele af erkendelsesobjektet og indfanger ikke alle aspekter. Modellen indfanger ikke det relationelle mellem veg*sk og carnistisk ideologi. Derudover sammenstilles også her veganisme og vegetarisme under "veg*ismen" uden nogen skelnen. Man kunne med fordel, som foreslået, i højere grad skelne mellem disse. Modellen inkluderer desuden ikke individets forhold til andre dyr, foruden hvordan det indgår i "Andre dyrs død" og carnismens tre cirkler. Der kunne spekuleres i, hvordan andre dyr kunne placeres i modellen og illustreres, hvordan det påvirker hhv. veganere, vegetarer og carnister samt empati. Via modellen dannes der muligvis en hypotese om, at det kun er i veg*ismen, at der er noget meningsskabende, da det kun her er inkluderet. Begrebet om det autentiske, grundlagsproblemet fri vilje/determination, samt subjektets placering i forhold til disse er muligvis begrænset i denne type model, da teorierne er internt uenige om disse mere metateoretiske problemstillinger.

Perspektivering

Opgaven kan tales ind i et større ideologisk og videnskabsteoretisk perspektiv. Methodocentrismen er "the belief that particular, pre-formed methods can guarantee the validity of an intellectual investigation into the world by factoring out the vicissitudes of the observer's entanglement with the

world” (Weaver & Snaza, 2017, s. 1056). Den metode, man vælger til at guide ens undersøgelse, determinerer dermed dens sandhed, legitimitet, validitet og troværdighed allerede forud for forskerens interaktion med verden og genstandsfeltet (Weaver & Snaza, 2017, ss. 1056-1058). Dette argumenterer Weaver og Snaza (2017) for, er en dårlig form for videnskab, der har rødder i det antropocæne, hvor mennesket observerer uden for verden og med magt over den. De perspektiverer dermed til Bruno Latour, som er en relevant inden for emnet, da de skriver, at mennesket træder ind i en diskurs med andre aktører, som også kan inkludere ikke-menneskelige-væsner (Weaver & Snaza, 2017, s. 1058). At tage udgangspunkt i det antropocæne, når man undersøger sammenhænge; hvordan alt kommunikerer med hinanden, er derfor umuligt, når mennesket herved er den eneste der kan sige noget om verden (Weaver & Snaza, 2017, s. 1059). Vi må med andre ord gentænke subjekt og objekt og kritisk overveje, hvordan vi forholder os til det antropocæne og dermed vores egen subjektivitet i undersøgelser.

Laboratorie-fremstillet kød bringer en hel ny og kontroversiel dimension til diskursen omkring kød. Hertil kan netop stilles spørgsmålstejn ved det antropocænes betydning; hvordan fx ”kød” defineres, hvis det ikke kommer fra andre dyr, og hvilken betydning det har for CAS og selve menneske-dyr-forholdet. Selvom denne form for kød ikke trækker på brugen af andre dyr som traditionelt kød gør, kan der være andre problematikker ud fra CAS. Miller (2012) undersøger blandt andre diskursen omkring veganismen, vegetarismen og carnismen gennem en problematisering af laboratoriefremstillet kød i lyset af det antropocæne og specismen. Om end det umiddelbart virker som en positiv udvikling, idet det ikke skader andre dyr, er det et symbol på det antropocæne, fordi mennesket i måske endnu højere grad hæver sig over andre dyr. Miller (2012) kalder det den ”ultimate capitalisation of animal bodies through the isolation of the value of animals from the animals themselves” (Miller, 2012, s. 50). I lyset af min problemformulering ville denne kontroversielle vinkel muligvis kunne informere om et andet menneske-dyr-forhold, hvor mennesket spiser kød, men ikke dræber selve dyret, som ifølge Miller (2012) betyder, at andre dyr stadig er underlagt mennesket, og mennesket er underlagt specismen.

Litteraturliste

	Normalsider
Díaz, E. (2016) Animal Humanness, Animal Use, and Intention to Become Ethical Vegetarian or Ethical Vegan, I <i>Anthrozoös</i> , Vol. 29 nr. 2, (ss. 263-282)	20,7
Joy, M. (2010) <i>Why we love dogs, eat pigs and wear cows - an introduction to carnism</i> . Red Wheel/Weiser. (ss. 7-150)	129,7
Loughnan, S., Bastian, B. & Haslam, N. (2014) The Psychology of Eating Animals, I <i>Current Directions in Psychological Science</i> , Vol. 23, nr. 2, (ss. 104 – 108)	8
Lund, T., McKeegan, D., Cribbin, C. & Sandøe, P. (2016) Animal Ethics Profiling of Vegetarians, Vegans and Meat-Eaters, I <i>Anthrozoös</i> , Vol. 29 nr. 1, (ss. 89-106)	20,7
Miller, J. (2012) In Vitro Meat: Power, Authenticity and Vegetarianism, I <i>Journal for Critical Animal Studies</i> , Vol 10, nr. 4, (ss. 41-60)	22,1
Rosenfeld, D. (2018) The psychology of vegetarianism: Recent advances and future directions, I <i>Appetite</i> vol. 131, (ss. 125–138)	41,1
Rosenfeld, D. (2019) A comparison of dietarian identity profiles between vegetarians and vegans. In <i>Food quality and Preference</i> vol. 72 (ss. 40-44)	15,5
Rothgerber, H. (2014), Efforts to overcome vegetarian-induced dissonance among meat eaters, I <i>Appetite</i> , vol. 79, (ss. 32–41)	22,5
Sonne-Ragans, V. (2012) <i>Anvendt videnskabsteori – reflekteret teoribrug i videnskabelige opgaver</i> . Samfundslitteratur. (ss. 11-108, 133-155, 183-251)	213,8
Weaver, J. & Snaza, N. (2017) Against methodocentrism in educational research. I <i>Educational Philosophy and Theory</i> , Vol. 49, nr. 11, (ss. 1055-1064)	18,2
Weitzenfeld, A. & Joy, M. (2014) An overview of Antropocentrism, Humanism and Speciesism in Critical Animal theory. I <i>Counterpoints</i> vol. 448 (ss. 3-27). Peter Lang AG.	31,1
Wyker, B. & Davidson, K. (2010) Behavioural Change Theory can Inform the Prediction of Young Adults' Adoption of a Plant-based Diet. I <i>Journal of Nutrition Education and Behavior</i> , Vol. 42, nr. 3, (ss. 168-176)	19
Yalom, Irvin D. (1998) <i>Eksistentiel Psykoterapi</i> . Hans Reitzels Forlag. (ss. 11-510)	637,4

I alt	1199,8
--------------	--------

Supplerende litteratur

Dansk Vegetarisk Forening, Skriv under på at syge, ældre og børnefamilier altid skal kunne vælge et 100% plantebaseret måltid, vegetarisk.dk/plantemad10/, sidst besøgt 20-05-19

Ertmann, B. (20.12.18) Sundhedsstyrelsen: Der er ingen problemer med vegetarisk kost til små børn, jyllands-posten.dk/indland/ECE11087989/sundhedsstyrelsen-der-er-ingen-problemer-med-vegetarisk-kost-til-smaa-boern/?fbclid=IwAR3y4vdMrApkrbBC5GKxpJtfA8DvLEFxy2pc8rOBTmDv-44Ll4QZjeVxwfY , sidst set 20.05.19

Flach, A. S. (25.12.18) Hver fjerde spiser vegetarisk mindst en gang om ugen, dr.dk/nyheder/regionale/hovedstadsomraadet/hver-fjerde-spiser-vegetarisk-mindst-en-gang-om-ugen?fbclid=IwAR2YwOeCZFGi2QuUNsHHZfmEtSxNORtq8Bda3k-Nexifs-Lwj5LX1-lacxM , sidst besøgt 20.05.19

Greenebaum, J. (2012) Veganism, identity and the quest for authenticity. I *Food, Culture & Society*, vol. 15, nr. 1

Reipurth, M., Hørby, L., Gregersen, C., Bonke, A., Perez Cueto, F. (2019) Barriers and facilitators towards adopting a more plant-based diet in a sample of Danish consumers. I *Food Quality and Preference*, vol. 73, (ss. 288-292)

Rothgerber, H. (2014) Horizontal Hostility among Non-Meat Eaters. I *PLoS ONE*, vol. 9, nr. 5